

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Ooipoortstraat 54

Monumentnummer : GM236

Straat : Ooipoortstraat
Huisnummer : 54
Toevoeging : --
Postcode : 6981 DW

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : C
Nummer : 2868

Naam object : ---
Bouwjaar : XIXc/1910
Architect : H.C. Bloemendaal (uitbreiding links)
Bouwstijl : baksteenclassicisme/ Jugendstil
Oorspronkelijke functie : woonhuis
Huidige functie : woonhuis

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 05-02-2018
Datum aanwijzing : 29-01-2019.

Situering

Pand gelegen aan de Ooipoortstraat binnen de historische binnenstad van Doesburg. Het pand staat met de voorgevel op de linker rooilijn en heeft rechts een aan de straatzijde bebouwde steeg. Achter het pand een tuin die zich naar achteren uitstrekt tot aan de Kloostertuin.

Opbouw

Pand van twee bouwlagen in de gevelwand op rechthoekige plattegrond. Het pand heeft een begane grond, eerste verdieping en een zolder onder een zadeldak. Rechts achter in de plattegrond bevindt zich een kelder. Links van het pand staat tegen de hoofdmasa een enkellaags uitbreiding onder plat dak. Erboven stijgt de gemetselde uitbouw uit van het trappenhuis tegen de linker zijmuur. Dit volume is met een plat dak gedekt. Tegen de achtergevel staat een enkellaags uitbreiding uit de tweede helft van de 20^e eeuw met op het platte dak een dakterras. Rechts van het pand een steeg die aan de straatzijde is bebouwd met een enkellaags garage onder plat dak.

Historie

De Ooipoortstraat is gelegen binnen de zuidelijke uitbreiding uit 1343 van de historische stad die in 1237 stadsrechten kreeg en kort ervoor moet zijn gesticht. De straat functioneerde als toegangsweg van en naar de Ooipoort, die in 1673 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV werd opgeblazen en niet werd herbouwd.

Beknopte bouwgeschiedenis

De oudst bekende en betrouwbare kaart waarop het pand Ooipoortstraat 54 is afgebeeld, is de kadastrale opmeting van Doesburg geweest, die in 1817 werd vervaardigd. Hierop is op een ruim perceel links een huis te zien met aan de achterzijde een naar links verspringend bouwvolume en een bijgebouw links aan de straat. Het volume aan de straatzijde was korter dan het huidige huis. Het huis dat hier toen stond kan zeer wel in de zeventiende eeuw zijn gebouwd. Aanwijzingen hiervoor zijn het formaat van de orangerode bakstenen die in het onderste deel van de rechter zijmuur van het huidige huis zijn gebruikt, alsmede de kapconstructie met eiken kromstijl gebinten met grenen dekbalken die zijn voorzien van gehakte telmerken.

Vóór 1890 is het oude huis, op de funderingen en kelder na, gesloopt. Aanwijzingen voor de datering zijn stilistische kenmerken, alsmede de gebruikte handvorm baksteen van de voorgevel en het bovenste deel van de eerder genoemde rechter zijgevel. Deze werd geheel vernieuwd met hergebruik van bakstenen van de voorganger. Ook de gebinten van de kapconstructie werden hergebruikt. Voor de verdiepingsvloeren werden echter nieuwe, grenen vloerbalken gebruikt.

In 1900 is het huis in opdracht van B. Ubbink intern verbouwd. Hierbij is links achter een uitbouw met twee toiletten (één via de buitenzijde toegankelijk voor het personeel) en een nieuwe keldertoegang gerealiseerd, die vanuit de keuken naast het huis toegankelijk was. Aan de achterzijde werd een tuinkamer met veranda en balkon gemaakt, op de verdieping toegankelijk middels twee doorgangen met elk dubbele openslaande deuren. De bouwtekening toont niet het maken van een nieuw trappenhuis, maar gelet op het maken van een nieuwe uitbouw op de begane grond met keldertoegang is dat wel waarschijnlijk.

Het oude trappenhuis zal vóór 1900 halverwege de gang aan de rechterzijde een plek hebben gehad met onder de trap de toegang naar de kelder. Bij het verplaatsen van het trappenhuis is waarschijnlijk de trap integraal herplaatst met uitzondering van de bovenste trappaal; de leuning sluit aan de bovenzijde wat onlogisch aan op het deurkozijn van het trappenhuis. Op de begane grond is de opening in de gangmuur van het oude trappenhuis behouden en in gebruik als garderobe. Als onderdeel van de

verbouwing is tevens een nieuwe granitovloer over de volle lengte van de gang aangebracht en werden de voorste drie meter van de gangmuren afgewerkt met tegels met Jugendstilmotieven. De entree kreeg een nieuwe voordeur. Tien jaar later is naast het huis voor B. Ubbink een nieuw kantoor van één bouwlaag onder plat dak gebouwd. Voor het ontwerp tekende de lokaal actieve architect H.C. Bloemendaal, die ook de verbouwing van 1900 heeft ontworpen.

Rechts van het huis is in 1932 voor J.B. Ubbink een garage gebouwd, die in 1954 werd verbouwd tot showroom voor de firma van Van Everdingen in Ooipoortstraat 42. Vóór 1990 was de toen aangebrachte showroompui alweer vervangen voor de huidige garagedeuren.

In 1965 werd het huis verbouwd. Hierbij werd de indeling met kamers en-suite rechts van de gang verlaten, de alkoofkamer werd tot keuken verbouwd. De oude keuken in de linker uitbouw (achter het kantoor) werd verbouwd tot receptie en onderzoekskamer ten behoeve van een huisartsenpraktijk, de kelder werd toegankelijk vanuit de gang. De praktijkruimte en wachtkamer werden in 2006 verbouwd tot woonkeuken, de keukenruimte uit 1965 werd bij de woonkamer getrokken. Ook werd de achtermuur verwijderd van het oorspronkelijke trappenhuis tussen de alkoofkamer en antichambre aan de straat.

Exterieur

Drie vensterassen brede, van handvorm baksteen gemetselde voorgevel in kruisverband, afgesloten met een hoofdgestel en dakschild. Links op de begane grond de entree van het huis. Links van de gevel een enkellaags zijhuis onder plat dak met voordeur en breed vensterkozijn. Rechts van de gevel een circa een meter terugliggende garage met driedelige, houten garagedeur. De garage is niet bezocht en wordt verder niet beschreven.

De voorgevel staat op een lage plint van hardsteen die rechts de hoek omgaat. Daar is te zien dat de voorgevel van een andere baksteen is opgetrokken als de zijgevel en daarop met een blokvertanding aansluit. In de plint is een stoep van twee hardstenen treden opgenomen voor de entree, die wordt omkaderd met een pilasterstelling op hardstenen basementen. De pilasters, voorzien van cannelures, dragen aan de bovenzijde een hoofdgestel van architraaf, fries en kroonlijst, waarbij architraaf en fries boven de pilasters zijn gekornist. In het kozijn draait boven een hardstenen drempel een meervaks paneeldeur met schuin gefreesde bossingkanten en in het midden een diefrooster met er achter een spionnetje. Boven een geprofileerd kalf een enkelruits bovenlicht.

Links van de entree en op de eerste verdieping schuifvensters met enkelruits onder- en bovenramen die met een wisseldorpel op elkaar aan sluiten. Er is sprake van historische ramen zonder sporen van weggezaagde glasroeden; er was reeds bij de plaatsing sprake van de huidige, zogenaamde H-vensters. Aan de kozijnen hangen houten zonneblinden, op de begane grond voorzien van apart te openen onderluiken. De kozijnen worden aan de bovenzijde ontlast door middel van anderhalf steens strekse bogen.

Ter hoogte van de verdiepings- en zoldervloer zijn boven de muurdammen tussen de gevelopeningen vier gesmede muurankers geplaatst. De ankers van de verdiepingsvloer

zijn aan de boven- en onderzijde krulvormig omgesmeed, hetgeen in Doesburg bij diverse gevels uit de 19^e eeuw is toegepast.

Het hoofdgestel, waarmee de gevel wordt afgesloten bestaat uit een rijk geprofileerde architraaflijst en vlak houten fries en een kroonlijst waarin de bakgoot van het voorste dakschild is opgenomen. Dit is net als de andere dakvlakken belegd met rood gebakken, opnieuw verbeterde Hollandse pannen met bijbehorende keperpannen. In het dakschild staat een vlak gedekte dakkapel met twee draairamen, aan de bovenzijde met een dubbel geprofileerde lat en een zinken kraal afgesloten. In de nok staat een vierkant gemetselde schoorsteen met vlakke afdekplaat

De linker zijgevel is gedeeltelijk zichtbaar vanaf de straat en vrijwel geheel blind uitgevoerd. De gepleisterde gevel heeft op de verdieping halverwege een venster met moderne draairamen en klappend bovenraam dat daglicht geeft aan de overloop er achter. Tegen de achterste helft van de zijgevel staat een in 1900 gerealiseerde, gemetselde uitbouw van twee bouwlagen hoog, waarin de trap is ondergebracht. De aanbouw is vlak gedekt en wordt aan de bovenzijde met een boeiboord en zinken kraal afgesloten. De zoldervloer wordt gemarkeerd door gesmede staafankers met erboven een zinken mastgoot, waarmee de gevel wordt beëindigd. In het linker zijdakvlak is aan de achterzijde een groot modern tuimelraam geplaatst.

Tegen de linker zijgevel staat een enkellaags uitbreiding die in eerste instantie als kantoorruimte is gebouwd met aan de achterzijde een keuken en links een zij-ingang voor het personeel. Het gebouw staat op een zelfde hardstenen plint als het hoofdhuis en heeft een stoep met twee hardstenen treden naar de voormalige personeelsingang. Deze is momenteel uitgevoerd als drievaks paneeldeur met geornamenteerd gietijzeren rooster voor het middenvak, maar dat is niet de oorspronkelijke deur. Die is reeds in 1965 vervangen door een merbau deur met twee glasruiten en werd in 2006 vervangen door de huidige deur.

Het deurkozijn staat op hardstenen neuten en heeft een enkelraams bovenlicht boven een eenvoudig geprofileerd kalf. Naast de deur een tweevaks houten venster met twee enkelraams schuiframen met wisseldorpel boven een houten onderdorpel. De entree en het venster zijn aan de bovenzijde ontlast met een hardstenen latei, aan de onderzijde eenvoudig gedecoreerd met een oplopend geslepen vellingrand. Beide openingen zijn bovendien geaccentueerd met een segmentboog boven de lateien van oranje verblendsteen. De gevel van de uitbreiding is aan de bovenzijde afgesloten met een geprofileerd boeiboord en een zinken kraal. De gevel heeft rechts tegen het hoofdhuis een hoger opgemetselde penant die met een geprofileerde, hardstenen plaat wordt afgedekt. Volgens de ontwerp-tekening was de gevel links met een identiek penant afgewerkt, maar deze was reeds in 1954 niet meer aanwezig, of is nooit geplaatst.

De rechter zijgevel bestaat uit twee soorten metselwerk; tot de eerste verdiepingsvloer is een orangerode handvorm baksteen gebruikt van ca. 24-25x5x11 centimeter groot, boven de muurankers van de verdiepingsbalken is een handvorm baksteen van kleinere afmetingen en een andere kleur toegepast. De muurankers zijn dezelfde als in de voorgevel, de muurankers van de zolder balklaag missen de krul aan de onder- en bovenzijde. Achter de garage op de begane grond is een venster aanwezig met een zwaar gedimensioneerd grenen kozijn met luikspinning en gepende verbindingen met toagnagels in de bovenhoeken. De ramen zijn in het verleden vervangen door een vast kalf met raamloos, vast glas boven en onder. Het venster wordt met een rollaag ontlast. Daarnaast een modern venster met groot onderraam en twee klapramen boven een vast

kalf. Op de verdieping links een zesruits schuifvenster met wisseldorpel. Het kozijnhout is voorzien van gesmede duimen voor luiken en wordt ontlast met een rollaag. Ook onder het kozijn een rollaag. Een tweede venster rechts is gelijk uitgevoerd, de ramen zijn echter door een moderne invulling vervangen. Beide verdiepingsvensters hebben gesmede luikwervels in het metselwerk naast de kozijnen.

De gevel wordt aan de bovenzijde met een zinken bakgoot afgesloten, die bij de achtergevel wordt onderbroken door een aangebouwde, gemetselde schoorsteen en circa drie meter boven de goot uitkomt.

De achtergevel is op de begane grond grotendeels verwijderd ten behoeve van een uitbreiding van de woonkamer. Dit betreft een uitbouw tussen twee gemetselde zijmuren onder plat dak waarin een viervaks houten pui is geplaatst, in 2006 is deze van twee openslaande tuinduren voorzien. Op de uitbouw een terras met modern hekwerk. Rechts van de uitbouw een deur met bovenlicht, vanuit de gang toegang gevend tot de tuin.

De gepleisterde gevel boven de uitbouw is voorzien van drie vensters met oude kozijnen en een moderne raaminvulling met dubbele beglazing en klapramen in de bovenvakken. Gesmede muurankers markeren de vloerniveaus. De gevel wordt met een zinken bakgoot afgesloten, waarboven het achterste dakschild. Hierin is een enkel modern dakraam geplaatst.

Interieur

Kelder: bestaat uit twee geheel gepleisterde, parallelle kelders rechts achter in de plattegrond van het huis en zijn toegankelijk middels een deur onder de trap, vanwaar een moderne houten trap voert naar een korte, overwelfde passage onder de gang op de begane grond. De kelderruimte geheel rechts bezit een tongewelf met kruinrichting haaks op de straat waarin rechts aan de steegzijde twee kelderlichten voor daglicht en lucht zorgen. Deze kelderruimte is via een doorgang met rondboog toegankelijk vanuit de linker ruimte. Het linker kelder vertrek heeft een modern, plat gedekt, betonnen dek. Hier aan de voorzijde een klein met tongewelf gedekt gangetje naar de voorzijde, die behoorde bij de oorspronkelijke keldertoegang voordat deze rond 1900 werd verplaatst naar de huidige locatie. De vloer is rechts van beton, links zijn gebakken klinkers toegepast.

Begane grond: de indeling van de begane grond wordt bepaald door een centrale gang tussen voor- en achterzijde vanwaar moderne paneeldeuren met historische architraaflijsten toegang geven tot de diverse vertrekken. De gang kent twee inhammen, ter plaatse van de garderobe rechts en ter plaatse van de trap, die beide met hoekralen zijn afgewerkt en in de hoeken zijn voorzien van consoles. De voorste heeft consoles waarin een dragend vrouwenhoofd is verwerkt, het trappenhuis heeft consoles met voluut en acanthusbladeren. De gang is voorzien van een stucplafond, rondom afgewerkt met een geprofileerde kooflijst. De gangvloer is uitgevoerd als terrazzovloer, met een donkerder gegoten smetrand, waarin de plinten zijn meegenomen. De lichtere vlakken zijn voorzien van kaders in rood-wit mozaïek in schaakbordpatroon. De wanden van de gang tussen de voordeur en de eerste twee gangdeuren zijn voorzien van een betegelde lambrisering. Hiervoor zijn tegels met Jugendstilmotieven gebruikt, aan de bovenzijde afgewerkt met een contrasterende kleur en een afsluitende randlijst.

De eerste deur rechts geeft toegang tot een antichambre aan de straatzijde. Het heeft tegen een gemetselde tussenmuur aan de achterzijde van de kamer een grote hangschouw, maar deze is in het verleden net als de rest van de betimmerde afwerkingen in het vertrek historiserend nieuw ingebracht. De contouren van de kamer en de schuifvensters aan de straatzijde zijn daarbij ongemoeid gelaten. De voormalige kamers en-suite achter de antichambre zijn in het verleden samengetrokken met de ruimte die tot 1900 als trappenhuis functioneerde. Er is daardoor een grote, modern afgewerkte, zaalachtige ruimte ontstaan, die daglicht krijgt middels een tweetal vensters aan de steegzijde en via de pui in de uitbouw aan de achterzijde. Centraal in de zaal een grote schouw bekleed met travertijn, mogelijk in 1965 geplaatst.

Linksachter in de gang is in een uitbouw uit 1900 het trappenhuis gesitueerd. De trap heeft een rijk gedecoreerde en gesneden trappaal, waaraan de balustrade is bevestigd. Deze is uitgevoerd met een geprofileerde handlijst en gietijzeren balusters met een open vormgegeven middenornament. De trap is in het verleden van moderne opdektraden voorzien. Het achterste deel van de gang bevindt zich achter een hoog opgaande segmentboog. Een moderne stapeldeur met ruit geeft toegang tot de tuin.

Twee deuren links in de gang geven toegang tot een voormalig kantoor en vanaf 1965 spreek- en behandelkamer van een artspraktijk. In 2006 is de indeling en afwerking van dit gedeelte geheel vernieuwd. In het vertrek aan de straatzijde bleef het venster inclusief betimmering uit de bouwtijd bewaard, alsmede de entree. De voordeur is in 2006 historiserend vernieuwd.

Eerste verdieping: de trap voert naar de verdieping die een indeling heeft met een gang aan de linkerzijde waarop moderne paneeldeuren uitkomen van twee vertrekken aan de voorzijde, de trap naar de zolder, een opbergkamer in een vertrek onder de zoldertrap, tegenover de begane grondtrap een moderne badkamer en aan de achterzijde een slaapkamer die de breedte van het pand beslaat.

De opbergkamer is toegankelijk door een gekoppeld kozijn waarin ook de toegang naar de zoldertrap is opgenomen. Het is vlak uitgevoerd, architraaflijsten zijn mogelijk in het verleden verwijderd. In de opbergkamer is de grenen zolderbalklaag gedeeltelijk in het zicht. Het is een enkelvoudige balklaag met kraal op de hoeken, evenwijdig aan de voorgevel georiënteerd. Het vertrek wordt van daglicht voorzien door een zesruits schuifvenster met wisseldorpel, dat getuige de houtverbindingen en bijbehorende vensterbetimmeringen en houten geprofileerde vensterbank nog uit de bouwtijd stamt. Tegenover de kamer een venster met oude, geprofileerde betimmering, dat daglicht verzorgt voor de gang en voor 1900 ook diende als lichtvoorziening voor het oude trappenhuis dat tot 1900 ter plaatse van de opbergkamer functioneerde.

Aan de achterzijde een groot slaapvertrek, geheel modern afgewerkt, de constructie is niet in het zicht. De oude kozijnen in de achtergevel bleven bewaard, de indeling met twee draairamen, ongeprofileerd kalf en klappend bovenraam was reeds voor 2006 vervangen en is recent nogmaals vernieuwd en voorzien van dubbele beglazing.

De twee slaapkamers aan de straatzijde zijn eveneens geheel modern afgewerkt, de oude schuifvensters in de voorgevel bleven bewaard. De roedenloze onderramen worden bediend met historische, gegoten handgrepen.

Zolder: vanaf de overloop voert een rechte steektrap naar de zolder alwaar een overloop en twee kamers aan de voor- en achterzijde zijn getimmerd. Dit is gedaan met modern plaatmateriaal. Ook de houten trapbalustrade is modern. In de drie vertrekken is de kapconstructie vrij in het zicht, welke bestaat uit vier dekbalkgebinten, die zijn opgebouwd uit eiken krommers en korbeels met grenen dekbalken, alle onderdelen met

gepende verbindingen die met houten toognagels zijn gezekerd. De voorste twee gebinten zijn aan de achterzijde paarsgewijs voorzien van gehakte telmerken met nummer 3 en erachter nummer 2. Links met een rechte beitel, rechts met een guts aangebracht. De telmerken maken duidelijk dat de constructieve onderdelen bij elkaar en tot een zelfde bouwfase behoren. De twee achterste gebinten hadden geen waarneembare telmerken, maar hebben dezelfde constructieve kenmerken als de voorste twee gebinten. Op het achterste gebint is een hulpconstructie aangebracht ten behoeve van een verdwenen hijsbalk. Een bijbehorende hijs- of dakkapel in het achterste dakschild is in het verleden verwijderd.

Het door elkaar staan van de gebinten houdt zeer waarschijnlijk verband met het vernieuwen van het pand voor 1890 zoals onder het kopje bouwgeschiedenis is beschreven. In het vertrek aan de straatzijde is een gepleisterd schuin geplaatst rookkanaal aanwezig, dat met twee forse balken – zogenaamde slapers - en extra schoren wordt ondersteund. Voor deze constructiewijze is bij de bouw van het pand gekozen om de schoorsteen boven het voorste dakschild in de nok uit te kunnen laten komen.

Bouwdossiers

25-04-1900	interne verbouwing voor B. Ubbink door H.C. Bloemendaal
20-10-1910	bouwen kantoor i.o.v. B. Ubbink door H.C. Bloemendaal
22-03-1932	bouwen garage voor J.B. Ubbink
02-12-1954	verbouwen van garage tot showroom
04-10-1965	veranderen woning
12-06-2006	verbouwen van een praktijkruimte tot woonkeuken en maken openslaande tuindeuren woonkamer

Literatuur

Haans, F.A.C., H.J. van Capelleveen, *Beschrijving woonhuis Ooipoortstraat 54 Doesburg, 25-4-1990* (adviesnr. 23)

Waardering

Het pand dateert uit het laatste kwart van de negentiende eeuw en is in 1900 verbouwd. Leidend voor de waardebeoordeling zijn de gaafheid van de architectuur met goed bewaard gebleven bouwfase uit 1900 waaronder de monumentaal afgewerkte centrale gang, de historisch gebonden ligging aan de straat en het verband tussen het gebouw en de verkaveling (verkavelingscontinuïteit).

Het pand Ooipoortstraat 54-54a is van algemeen belang voor de gemeente Doesburg vanwege de architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde. Het is architectuurhistorisch van belang als gaaf bewaard voorbeeld van baksteenclassicisme, sober uitgevoerd in baksteen met harmonieuze verhoudingen, gecombineerd met een gaaf bewaard gebleven kantoorextensie uit 1910. Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de grote bijdrage aan de lokaal-topografische situatie en de ruimtelijke samenhang met de buurpanden in de straatwand van de Ooipoortstraat.

Het huis is cultuurhistorisch van belang als goed bewaard gebleven voorbeeld van een monumentaal woonpand met kantoor aan huis uit het einde van de negentiende eeuw, verbouwd in opdracht van B. Ubbink, oprichter van IJzergieterij Ubbink.